

GENEALOGIA UNUI ISTORIC DE ARTĂ: SORIN ULLEA

de MIHAI SORIN RĂDULESCU

Abstract. Sorin Ullea (1925–2012) remains in the historiography of the Romanian medieval art as a prominent name, linked to the study of mural painting in Bukovina. He was a *Kulturmensch* with an open mind who descended from several Moldavian boyar families, having also a princely Phanariot ancestry. On his father's side, the Ullea family, descendants of the 19th – 20th centuries who wrote their family name with double “l”, pretended to have descended from the quasi – legendary “paharnic” Ulea, of Stephen the Great.

Eduard Ullea was the mayor of Botoșani, and Octav Ullea – the brother of Sorin Ullea's father – was the chief of the Royal Household during the reign of King Michael. The fact that he was first cousin to Lucrețiu Pătrășcanu facilitated the links, before August 23, 1944, between the group of conspirators of the Royal Palace (formed by Mircea Ionnițiu, Baron I. Mocsonyi – Stârcea and others) and the leaders of the Communist Party, then a tiny political party, but with a great future...

The wife of Octav Ullea had also an interesting ancestry, having descended from the family of Hagi – Panteli, important Bucharest merchants, founders of the Lucaci Church, in the Wallachian capital.

It is worth mentioning that Sorin Ullea was first married to Olga, born von Stempel, daughter of Baron Nicolai von Stempel, from a well-known noble family of Baltic origin, with Russian and German genealogical roots. They had a son, Dan, who later became an architect, who was adopted by the second husband of his mother, engineer Dan Râșcanu, great – grandson of the revolutionary boyar Toderiță Râșcanu and nephew of Th.Aug.Râșcanu, writer and historical author. As a consequence of this adoption, the blood descendants of Sorin Ullea bore the name Râșcanu and settled in Germany, before December 1989.

Keywords: King Michael Reign, Eduard and Octav Ullea, Lucaci Church, Dan Râșcanu, Olga Stempel.

Intâlnirea cu regretatul Sorin Ullea¹ mi-a prilejuit una dintre conversațiile cele mai îmbogățitoare intelectual pe care le-am avut. Nu pot regreta decât că a fost una singură, îndelungată, plină de sclipiri din parte-i. Am ajuns la dumnealui acasă, în strada Barbu Delavrancea, la recomandarea unui alt ilustru medievist, stabilit la Atena, fost cercetător și el la Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”. L-am numit pe istoricul de artă Dumitru (Mitel) Năstase (1923–2013) cu care de altfel făceam nostalgice și interesante plimbări prin vechiul București, atunci când venea în România, de altfel nu prea rar.

Sorin Ullea avea o justificată reputație de om dificil, vindicativ și foarte slobod în aprecieri. Am putut constata și eu acest fel de-a fi – cred de altfel că deseori nemulțumirile și criticile sale erau justificate. Conversația noastră a fost însă centrată nu pe criticarea contemporanilor, ci – în acord cu preocupările semnatarului rândurilor de față – pe genealogia și pe strămoșii săi. Sorin Ullea știa, așadar, de interesul meu pentru ascendența sa și era chiar bucuros de acest lucru – spun aceasta pentru a risipi obiecția posibilă, la modă în zilele noastre – că prin considerațiile mele genealogice i-aș fi violat datele personale. De altfel, fie-mi îngăduit să repet ceea ce am mai afirmat public: confidențializarea datelor personale, în general, va avea drept urmare crearea unei uriașe pete negre în conștiința de sine a societății de astăzi și de mâine. Mă

¹ *O personalitate surprinzătoare: Sorin Ullea (3 mai 1925–11 martie 2012)*, în SCIA, Artă plastică, serie nouă, tom 2 (46), 2012, p. 247–254; ca autor este indicat „Sectorul de artă medievală al Institutului de Istoria Artei «G.Oprescu» al Academiei Române”.

îngrozesc la ideea că nu vom cunoaște, de fapt, lumea în care am trăit, de teama să nu-i dezvăluim datele personale. Însăși existența oamenilor riscă să fie trecută sub tăcere dacă le vom pune sub obroc coordonatele. Aș spune că ne paște „pandemia” informațională care nu are o înfățișare mai puțin orwelliană decât cea medicală și care riscă să creeze o amnezie generalizată și sinistră, o pierdere voită a memoriei care să favorizeze perpetuarea puterii și a bogăției între anumite mâini. Transparența informației – firește atunci când nu lezează demnitatea umană – reprezintă o condiție *sine qua non* a democrației și a libertăților cetățenești și, în general, umane.

Acestea fiind zise, să revenim la acel veteran al secției de artă medievală a Institutului Oprescu pe care îmi îngădui să-l evoc astăzi, în fața dumneavoastră, prin intermediul disciplinei pe care o slujesc de mulți ani, genealogia văzută ca știință auxiliară a istoriei². Inclini să cred că pasiunea lui Sorin Ullea pentru pictura murală moldovenească, preocuparea pentru acest subiect care i-a străbătut întreaga viață, își au explicația și rădăcinile în arborele său genealogic de veche extracție moldovenească³. Arbore pe care îl cunoștea, îl prețuia și de care era mândru, fără să se manifeste public. E-adevărat că public, nici nu s-ar fi putut manifesta prea mult având în vedere epoca pe care a traversat-o și în care boierii și genealogia nu erau deloc la modă, ba dimpotrivă.

Ei bine, printre numeroșii descendenți, pe linie feminină, ai Movileștilor se număra și Sorin Ullea, ceea ce explică – pe lângă fervoarea sa de istoric al artei – interesul pentru pictura Suceviței⁴. Descendența aceasta, deși nu foarte evidentă, era directă, prin filiația, pe care o amintesc aici de jos în sus: Diamandy – Manu (din Moldova) – Luca – una dintre surorile cronicarului Ion Neculce – și mai sus, tot pe linie feminină, Barnovschi⁵ și Movileștii⁶. Însăși descendența din Maria Neculce, căsătorită cu Ștefan Luca, îl lega, peste veacuri, pe istoricul de artă de marele cronicar de la Prigoreni. Voi fi, desigur, întrebat pe ce temeii documentar afirm aceste legături genealogice. Descendența poate fi probată istoric pas cu pas. Nu putem însă ști dacă filiațiile atestate documentar sunt cele reale din punct de vedere biologic, dar e-adevărat că la distanța a trei – patru secole, chestiunea genetică aproape că încetează să mai fie relevantă pentru istoricul genealogist. Ce a moștenit regretatul Sorin Ullea de la Ion Neculce și de la Movilești nu poate fi cunoscut astăzi în mod veridic cu mijloacele genealogistului, dar faptul că Sorin Ullea era conștient de această descendență și că probabil ea l-a influențat în alegerea unor subiecte ale sale, aceasta o putem presupune cu un grad mare de probabilitate.

Dacă această veche ascendență este pe linie feminină, la începutul ei rezultând dintr-o mezalianță – Diamandy – Vasilescu⁷ –, problema paharnicului Ulea din vremea lui Ștefan cel Mare plutește în ceață. Acesta apare ca personaj în drama lui Delavrancea, *Apus de soare* și iată că – ce coincidentă ! – dl Ullea locuia tocmai pe strada Barbu Delavrancea...

Boierul Ulea era în piesa de teatru un opozant al lui Ștefan cel Mare aflat, în ultimele zile ale vieții sale, în fața chestiunii succesiunii la tron. Ceea ce mă duce cu gândul la rolul lui Octav Ullea⁸, mareșal al Palatului (sau șef al Casei Militare a regelui) în perioada premergătoare actului de la 23 august 1944, fiind cel care a făcut legătura între Palat și grupul de comuniști al lui Lucrețiu Pătrășcanu, vărul său primar. Octav Ullea se afla, așadar, de fapt, pe o poziție de felonie în raport cu Conducătorul Statului, Mareșalul Antonescu.

² Din uriașa bibliografie privitoare la acest subiect, vezi vol. *La généalogie, une passion française*, dirigé par Marie – Odile Mergnac, Paris, Éditions Autrement, 2003 (în seria „Autrement”), cap. de Jacques Dupâquier, *La généalogie au service de l'histoire*, p. 101–112.

³ Mihai Sorin Rădulescu, *Despre aristocrația românească în timpul regimului comunist*, în vol. *Miturile comunismului românesc*, vol. îngrijit de Lucian Boia, București, Editura Nemira, 1998, p. 336–356. Idem, *Sur l'aristocratie roumaine de l'entre-deux-guerres*, în “New Europe College Yearbook: 1996 – 1997”, București, 2000, p. 339–365. Idem, *Urmașii aristocrației românești*, în „Cuvântul”, nr. 6 (230), iunie 1996, p. 9.

⁴ Sorin Ulea, *Un cititor uitat al Mănăstirii de la Sucevița: Teodosie Barbovschi, mitropolit al Moldovei*, în SCIA, seria Artă plastică, VI, nr. 2, 1959, p.241–249. Idem, *L'origine et la signification idéologique de la peinture extérieure moldave*, în RRH, nr. 1, 1963. Idem, *Datarea ansamblului de pictură de la Sucevița*, în vol. *Omagiu lui George Oprescu*, București, 1961. Idem, *Originea și semnificația picturii exterioare moldovenești*, în SCIA, nr. 1, 1963, p. 57–91.

⁵ Aurel H. Golimas, *Un domnitor – o epocă*, București, Editura Sport–Turism, 1980, p.28.

⁶ Despre legătura Barnovschi – Movilă, vezi și Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova sec. XIV–XVII*, București, Editura Enciclopedică Română, 1971, p. 293.

⁷ Asupra descendenței Ullea – Vasilescu – Diamandy mi-a dat lămuriri însuși istoricul de artă Sorin Ullea.

⁸ Mihai Sorin Rădulescu, *În căutarea unor istorii uitate*, București, Editura Vremea, 2011, cap. *Familia Hagi – Panteli*, p. 37–38.

Fig. 1. Palatul Regal din București, ilustrată din anii '40. Aici a funcționat Octav Ullea, unchiul lui Sorin Ullea.

Fig. 2. Biserica Lucaci, București, decembrie 2006, rectitorită de Anghel Hagi-Panteli, ascendentul Charlottei Octav Ullea născută Hagi-Panteli (Foto: Mihai Sorin Rădulescu).

O genealogie interesantă avea și soția lui Octav Ullea, Charlotte (zisă Lolotte) născută Hagi – Panteli, descendentă dintr-o familie de mari negustori bucureșteni, mai precis din Anghel Hagi – Panteli, unul dintre ctitorii bisericii Lucaci din București. Personajul acesta poate fi admirat astăzi – alături de poetul Anton Pann – în

tabloul votiv al bisericii (e-adevărat este vorba de un tablou modern, realizat în anii '70, dar având un aer evocator). Ștefan Hagi – Panteli / Hagi – Pandeale a primit rangul boieresc de pitar, la 23 iunie 1856⁹.

Dar amuzant, așa spune, e faptul că toate pleacă de la o ficțiune literară, căci în realitate, paharnicul Ulea de la curtea ștefaniană nu a existat. După cum m-a surprins și faptul că arhondologiile și vidamostiile Moldovei nu consemnează vreo familie boierească cu numele de "Ulea". Așadar se poate spune că orgoliul genealogic – pe linie paternă – al regretatului istoric de artă nu era fondat.

În colecția de *Documente privind istoria României* apar însă câteva personaje cu numele – pe-atunci și prenume – de „Ulea”, cel puțin două, unul de sex feminin și un altul de sex masculin¹⁰. Poate fi considerat boierul Ulea din aceste documente, personajul de la curtea ștefaniană ?

Am întâlnit un doctor Dimitrie Ulea, funcționând la jumătatea secolului XIX, la spitalul de la Târgu-Neamț. Iată datele pe care le dădea iatroistoricul Victor Gomoiu despre el: „*ULEA (DIMITRIE)*. Era în 1859, bursier al Moldovei la Facultatea de medicină din Paris. A ajuns doctor, și a fost medic primar al spitalului Neamțu. În 1877 era medic de bat. cl. II. la Batalionul Neamțu al div. III. miliții. A murit în 1879”¹¹.

Eduard Ulea – sau în ortografia epocii, „Ullé” – a fost primar al Botoșanilor în anii '90 ai secolului XIX și la începutul celui următor¹². În acest veac, familia Ulea a fost în Moldova o familie de mici boieri, cu alianțe matrimoniale demne de interes. Intre acestea, poate fi amintită căsătoria lui Laurence Ullea (1900–30.IX.1964) cu Albert Râșcanu (1888–21.II.1968), fiul lui Aurel Râșcanu și al soției acestuia Maria născută Buzdugan (1860–1945)¹³. Aurel Râșcanu era unul dintre fiii boierului revoluționar vasluian Toderiță Râșcanu¹⁴. Laurence Ullea și Albert Râșcanu au avut un fiu, Răzvan Theodor Sergiu Râșcanu (n. 7.V.1922, Iași), așadar văr primar cu Sorin Ullea. Răzvan Râșcanu a avut din căsătoria sa cu Mariana născută Hristea (n. 8.IX.1923, București), o fiică, Anda-Paraschiva (n. 14.X.1960), ingineră și un fiu, Alexandru (n. 1.III.1962)¹⁵.

La 1905, Nicolae Râșcanu – care a fost primar al Ploieștiului - avea moșie la Păulești, în județul Prahova¹⁶. Nicolae Râșcanu a avut o fiică, Letiția, căsătorită mai întâi cu un conte Wolff-Metternich și apoi cu Nicolae Ghika, strănepot direct al domnitorului Grigore al IV-lea Ghika. Acest Nicolae Ghika era frate de tată cu inginerul Ion A. Ghika, tatăl matematicianului Alexandru Ghika.

Dacă este vorba de aceeași persoană – ceea ce e foarte probabil -, Nicolae Râșcanu a fost căsătorit cu o soră a Aglaiei Manu, strămoașa lui Sorin Ullea, ceea ce face ca, iată, încuscrirea spiței istoricului de artă cu boierii Râșcani să premerge cu câteva generații pe cea tocmai amintită.

E posibil că Uleștii să fi avut o origine basarabeană¹⁷, ceea ce ar explica interesul lui Sorin Ullea pentru Basarabia.

E semnificativ faptul că bunicul patern al acestuia se numea tot „Dumitru”, altă persoană decât medicul menționat mai sus. Dumitru Ullea, șef de gară la Ungheni, era fiul postelnicului Gheorghe Ullea¹⁸. Iulia și Dumitru Ullea au avut șase copii între care pe Octav Ullea, ofițer, Traian (1900–1987)¹⁹, ofițer de cavalerie și magistrat militar, președinte al Tribunalului militar din Iași.

⁹ Paul Cernovodeanu și Irina Gavrilă, *Arhondologiile Țării Românești de la 1837*, Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2002, p. 133. Numele apare sub forma „Hagi Ștefan Pandeale”.

¹⁰ Alexandru I. Gonța, *Documente privind istoria României. A. Moldova. Veacurile XIV–XVII (1384–1625). Indicele numelor de persoane*, ediție îngrijită și Cuvânt înainte de I. Caproșu, București, Editura Academiei Române, 1995, p. 713.

¹¹ *Adaos la volumul I* (Completare și rectificare de date) din *Repertoriul medicilor, farmaciștilor, veterinarilor din ținuturile românești (înainte de anul 1870)* de Dr.V.Gomoiu cu colab. Farmaciștilor Gh.Gomoiu și Maria V. Gomoiu, București, Tipografia „Cultura”, 1941, p. 155.

¹² Artur Gorovei, *Monografia orașului Botoșani*, ediția Primăriei de Botoșani, f.a., p. 421.

¹³ Arborele genealogic al familiei Râșcanu, de Gheorghe Ghibănescu, în volumul acestuia *Surete și izvoade (Râșcanii)*, vol. X, Iași, 1915, cu completări ulterioare de inginerul Dan Râșcanu. Vezi, de asemenea, Mihai Sorin Rădulescu, *Un revoluționar vasluian din veacul trecut: Theodor Râșcanu*, în „Acta Moldaviae Meridionalis”, VII–VIII, 1985–1986, p. 454. Idem, *O familie boierească din Moldova – Râșcanii*, în „Contemporanul”, nr. 44–45, 10 decembrie 1992, p. 7.

¹⁴ Despre boierul revoluționar Teodor Râșcanu, vezi Gheorghe Ungureanu, *Frământări social – politice premergătoare anului revoluționar 1848 în Moldova*, în „Studii. Revistă de Istorie”, nr. 3/1958. Vezi, de asemenea, Dr. Maria Totu (coordonator), Petre Florea, Locot. – col. Paul Abrudan, *Bărbați ai datoriei 1848–1849. Mic dicționar*, București, Editura Militară, 1984, p. 227.

Despre ascendenții lui Toderiță Râșcanu, printre care se număra și cronicarul Miron Costin, vezi Mihai Sorin Rădulescu, *op.cit.*, p. 452, nota 17.

¹⁵ Aceste informații privitoare la ultimele generații provin de la regretatul inginer Dan Râșcanu, al doilea soț al Olgăi von Stempel, căsătorită prima oară cu Sorin Ullea.

¹⁶ Irina Gavrilă, *Baze de date istorice*, București, Editura Oscar Print, 2007, p. 175.

¹⁷ Gheorghe G. Bezviconi, *Boierimea Moldovei dintre Prut și Nistru*, vol.II, București, 1943, p.206: „Ullea, Români: Nicolae, registru gubernial, fiu de postelnic”.

¹⁸ *O personalitate surprinzătoare: Sorin Ullea (3 mai 1925 – 11 martie 2012)*, în “SCIA”, Artă plastică, serie nouă, tom 2 (46), 2012, p.247.

¹⁹ *Ibidem*, loc.cit.

Fig. 3. Blazonul familiei Râșcanu (colecția regretatului ing. Dan Râșcanu).

Precizez că dublarea consoanei „l” este specifică ortografiei din ultimele decenii ale secolului XIX. Ea se întâlnește frecvent la nume de familie din epocă, de pildă numele familiei craiovene Vălimărescu care în mod evident provenea de la o „vale mare”, era scris cu dublu „l”, motiv pentru care și astăzi, descendenții acestei familii își scriu numele cu consoană dublă.

Legătura Râșcanu – Ullea avea să fie semnificativă și aproape o sută de ani mai târziu, pentru biografia lui Sorin Ullea, a cărui primă soție, Olga născută von Stempel (n. 24.II.1931), dintr-o familie nobilă baltă – cu multe înrudiri rusești – s-a recăsătorit – după divorțul de istoricul de artă – cu inginerul Dan Râșcanu (1.IV.1923, Iași – 1989), nepot de fiu al lui August Râșcanu, frate al mai sus-amintitului Albert Râșcanu²⁰. Între Dan Râșcanu și Sorin Ullea – între ei fiind o diferență de vârstă de doi ani – existau, așadar, legături de rudenie mai apropiate prin alianță și mai îndepărtate de sânge (prin familia Miculescu ș.a.). Într-unul dintre primele articole publicate de Sorin Ullea am dat peste o fotografie făcută de Dan Râșcanu, având următoarea legendă: „Rugăciunea ctitorilor: scenă din naosul bisericii mănăstirii Sucevița (Foto: D. Râșcanu)”²¹. Această fotografie care înfățișează chiar imaginea-cheie a articolului²², atestă evident relațiile dintre Sorin Ullea și Dan Râșcanu sr. Este primul articol consacrat de Sorin Ullea, Mănăstirii Sucevița de care era legat, după cum am arătat mai sus, prin vechea ascendență movilească.

Sorin Ullea a avut cu Olga von Stempel, un fiu, Dan (19.II.1958, București), arhitect, care poartă numele de „Râșcanu”, după cel de-al doilea soț al mamei sale. Dan Râșcanu jr. este căsătorit din 31 mai 1982 cu colega sa de facultate Anneliese Sedderz (n. 24.VII.1958), arhitectă. Au un fiu, Bogdan-Theodor Râșcanu (n. 22.VIII.1984), cu toții stabiliți în Germania federală dinainte de Decembrie 1989²³. Pe vremea comunismului, când i-am cunoscut, locuiau într-un apartament de bloc din Berceni²⁴, cu toții împreună, adică laolaltă inginerul Dan Râșcanu și soția sa Olga, arhitectul Dan Râșcanu jr. cu soția sa și cu fiul lor.

Inginerul Dan Râșcanu s-a căsătorit cu Olga von Stempel, fiica ofițerului de marină Nicolai von Stempel. Căsătoria a avut loc la București, în 15 noiembrie 1953. Familia von Stempel are în blazon – „*armes parlantes*” – ce altceva decât o ștampilă...

²⁰ Mihai Sorin Rădulescu, *Genealogii*, ediția a II-a, București, Editura Vremea, 2018, cap. *O familie boierească din Moldova – Râșcanii*, p.228.

²¹ Sorin Ulea, *Portretul unui ctitor uitat al Mănăstirii Sucevița: Teodosie Barbovschi, mitropolit al Moldovei*, în SCIA, Artă plastică, anul VI, 2, 1959, p. 243. Semnalez faptul că extrasul pe care l-am consultat, aflat în biblioteca Facultății de Istorie a Universității din București, poartă dedicația olografă a autorului: „Domnului profesor P.P.Panaiteșcu / Cu întreaga mea admirație / Sorin Ulea, / 29. III. 1962”. Biblioteca istoricului P.P.Panaiteșcu este înglobată în biblioteca Facultății de Istorie a Universității din București.

Dedicația este, de asemenea, importantă având în vedere atât statura profesională a lui P.P.Panaiteșcu, pe-atunci cercetător la Institutul de Istorie „N. Iorga”, cât și legătura de rudenie dintre P.P. Panaiteșcu și Sorin Ullea, legătură evocată mai jos.

²² Ceea ce pune pe gânduri este faptul că Sorin Ullea nu se referă în articol la vreo relație de rudenie dintre Teodosie Barbovschi și neamul Movileștilor, or e de presupus că o asemenea relație exista. Chiar tatăl lui Teodosie Barbovschi purta prenumele de „Eremia”.

Sorin Ullea menționează un pomelnic din secolul XVII: „Pomenește Doamne, ctitorii sfântului lăcaș: arhiepiscopul Gheorghe Movilă, Teodosie, Petru / Domnii Movilești: Petru voevod, Ieremia voevod, Simeon, Constantin, Alexie, Gavril, Ioan ...” Istoricul de artă îl identifica pe „Petru voevod” cu Petru Șchiopul. Propun în cele de față și o altă posibilă identificare: „Petru voevod” ar putea fi și Petru Rareș, cu mare probabilitate bunicul matern al fraților Ieremia, Simion și Gheorghe Movilă.

²³ Informații de la regretatul ing. Dan Râșcanu.

²⁴ Str. Ornamentului nr. 4, bl. E 9, sc. 3, ap. 45, sect. 4, cod poștal 75599, București.

Să reiterăm faptul că tatăl lui Sorin Ullea era văr primar cu Lucrețiu Pătrășcanu²⁵, mamele lor fiind surori, născute Stoika, cu predicatul nobiliar „de Veneția de Jos” (în județul Brașov)²⁶. Am mai tratat această legătură de rudenie ocupându-mă de genealogia lui Emil Cioran²⁷ și a lui Lucrețiu Pătrășcanu, între care exista o îndepărtată consangvinitate. I-am vorbit la Paris cândva lui Emil Cioran despre această înrudire de sânge pe care însă nu o cunoștea – ceea ce mi s-a părut de altfel explicabil fiind vorba de un trunchi comun ce s-a separat în ramuri diferite în prima parte a veacului al XVII-lea. Chestiunea merită însă a fi reținută ca o curiozitate genealogică, dar și ca o expresie a iradierii familiilor boeresti românești din ținuturile Amlășului și Făgărașului.

Iulia Ullea născută Stoika de Veneția de Jos, bunica paternă a lui Sorin Ullea era, așadar, nepoata de frate a colonelului Ștefan Stoika²⁸, aghiotant domnesc în Țara Românească, unul dintre primii traducători al lui Shakespeare în limba română. La 3 aprilie 1838, Ștefan Stoika a primit gradul de căpitan²⁹, apoi în 23 aprilie 1846 a a fost avansat maior³⁰. La 13 octombrie 1852 acest personaj a primit rangul de paharnic³¹.

Lucreția³², mama lui Lucrețiu Pătrășcanu³³, căsătorită cu scriitorul D.D. Pătrășcanu (1872–1937)³⁴, era fiica lui Dumitru Stoika de la Iași, profesor de limbi clasice la Academia Mihăileană, frate cu colonelul Ștefan Stoika, care a avut patru fii: generalii Nicolae și Ștefan Stoika, avocatul Victor Stoika – cu urmași până astăzi³⁵ – și Titus Stoika, tatăl poetului – erou Constantin T. Stoika³⁶.

²⁵ Mihai Sorin Rădulescu, *O genealogie nebănuită: Lucrețiu Pătrășcanu*, în „Istorie și civilizație”, anul I, octombrie 2009, p. 29–31.

²⁶ I. Cav. de Pușcariu, *Date istorice privitoare la familiile nobile române*, partea a II-a, Sibiu, 1895, p. 371: „*Sztojka séu Stojka de Venicze*, familie foarte numeroasă, numera la 85 pfamilie in Veneti'a inferiôra, și sta în legătură cu familiile de acolo Komanics și Mone.

Ea produce între alte multe documente următoarele:

1) Literale de noua donatiune de la G. Bethlen dto Fogaras 20 aprilie 1628 date lui Dumitru Komanics alias Salamon Stoika, lui Salomon și Sandrin Salamon Mone in privinti'a poss. A. Venicze și Kucsulata.

2) Literile confirmationali de la Leopoldu I. dto Vien'a 24 februarie 1700 date lui Ioane și Nicolau Stoika de A. Venicze.

3) In a. 1702 asistentu la introucerea lui Boer. in poss. Comana et Margineni.

4) Literile armali de la Carolu VI. dto Laxenburg 14 iunie 1718 date lui

Ioanne și Stephanu Stoika și fiiloru lui Ioanne anume: Stephanu, Ladislau și Ioanne cu următoarele insemne; pe scutu de colôre celestina unu brachiu tienendu sabi'a scôsa. Din acêsta familie se trage Antonu Stojka jude tablei r. din M. – Vásárhely

5) Sententi'a tabulare din a.1845, prin care pe baz'a diplomeloru citate și a Inquisitioniloru din a.1752, 1772 și 1773 familia nobile Stojka de A. Venicze se absolvă de persecutiunile forului dominale. – v. Boér, Klokotzán, Komanics, Moné, Sztojka, Ztoika deVenicze”.

²⁷ Mihai Sorin Rădulescu, *La Généalogie d'Emile Cioran*, în „Généalogie – Magazine”, nr. 140, Paris, august 1995, p. 29 – 33.

Idem, *Genealogii*, ediția a II-a, București, Editura Vremea, 2018, cap. *Despre genealogia lui Emil Cioran*, p. 132–133 (republicat și în vol. *Întâlniri cu Emil Cioran*, București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2010).

²⁸ Despre Ștefan Stoika, vezi *Dicționarul literaturii române până la 1900*, București, Editura Academiei, 1979, p. 816–817.

²⁹ Paul Cernovodeanu și Irina Gavrilă, *Arhondologiile Țării Românești dela 1837*, Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2002, p.158.

³⁰ *Ibidem, loc.cit.*

³¹ *Ibidem, loc.cit.*

³² În mormântată în cimitirul de la Poiana Țapului (jud.Prahova), unde Lucrețiu Pătrășcanu stătuse în domiciliu obligatoriu în vremea regimului Ion Antonescu.

³³ O bună autobiografie a sa, în vol. lui Lucrețiu Pătrășcanu, *Scrieri, articole, cuvântări 1944–1947*, București, Editura Politică, 1983, p. 170–183.

³⁴ Despre el, vezi, mai recent, D.D. Pătrășcanu, *Candidat fără noroc*, ediție, studiu introductiv și note de Ilie Dan, Iași, Editura Junimea, 1987.

Documente privitoare la D.D. Pătrășcanu, inclusiv actul său de naștere, în vol. *Documente din arhive ieșene. Documente literare*, vol. III, ediție îngrijită și note de D. Ivănescu, București, Editura Minerva, 1988, p. 175–176.

³⁵ Publicistul Radu Portocală de la Paris îmi scria în 2019, într-un email, răspunzând la o întrebare a mea privitoare la rudele sale, descendente din familia Stoika de Veneția de Jos și înrudite, așadar, cu Sorin Ullea: „Frații Șerban și Tudor Țovaru îmi sunt veri de gradul doi. Bunica lor maternă, Florica Portocală, soră cu bunicul meu [omul politic liberal Radu Portocală] și cu Mihai Portocală [ginerel profesorului psihiatru Alexandru Obregia], s-a măritat cu Victor Stoika, vărul ei primar.

Djuvara era străbunica noastră comună, mama fraților Florica, Radu, Mihai și Alexandru [Portocală].

Am convingerea că numele Țovaru are exact aceeași origine cu Djuvara – și nu sunt aromâni cum pretinde Neagu [Djuvara]”. Potrivit dlui Radu Portocală, aceste nume de familie – „Djuvara” și „Țovaru” – ar fi de origine bulgară.

Doctorul Șerban Țovaru este profesor la Facultatea de Stomatologie din București având și un cabinet stomatologic privat. Dumnealui mi-a atras atenția prima oară asupra descendenței din familia Stoika de Veneția de Jos.

³⁶ Mihai Sorin Rădulescu, *Genealogii*, cap. *Despre genealogia lui Emil Cioran*, p. 132–133.

Traian Stoika – frate cu mama lui ... – a fost căsătorit cu Elena (Alexandrina) Milcoveanu, fiica căpitanului Constantin Milcoveanu și a soției sale Iulia născută Prejbeanu³⁷. Elena Milcoveanu era soră cu căpitanul Ștefan Milcoveanu, erou din Primul Război Mondial, al cărui nume a fost dat unei artere principale de la Slatina. Milcovenii erau vechi boieri din județul istoric Olt, cu proprietăți funciare acolo. La 1905, Tache și Ofiță [sic] Milcoveanu avea moșie la Buzești, județul Olt³⁸. În 1921, cu prilejul realizării Reformei agrare, îl aflăm pe J. Milcoveanu, proprietar la Milcov, județul Olt³⁹. Era vorba de magistratul Jean Milcoveanu, tatăl doctorului Șerban Milcoveanu din zilele noastre. De amintit și alianța matrimonială cu familia regizorului Liviu Ciulei⁴⁰, a cărui mătușă, Zoe Ciulei, sora tatălui său, a fost căsătorită cu un Milcoveanu, frate cu Jean Milcoveanu și cu soția lui Traian Stoika (de Veneția de Jos).

Pe linia mamei istoricului de artă apar mari boieri moldoveni, ceea ce explică atașamentul istoricului de artă pentru Moldova, pentru Basarabia și în special pentru Iași. Margareta Ullea născută Vasilescu, mama lui Sorin Ullea, era fiica colonelului Nicolae Vasilescu și a soției acestuia Elisa născută Diamandy. Aceasta din urmă era fiica lui Constantin Diamandy – altă persoană decât diplomatul cu același nume – și a Aglaiei Manu⁴¹. Bunica sa maternă era așadar din familia Diamandy⁴², cu proprietăți în fostul județ Tutova, în regiunea Bârladului. Familiile Diamandy, Iamandi și Emandi⁴³ constituiau ramuri – destul de îndepărtate una de alta – ale aceluiași arbore genealogic, de obârșie grecească. Diamandyeștii au dat pe cei doi frați mai cunoscuți, diplomatul Constantin Diamandy și literatul George Diamandy⁴⁴, acesta din urmă membru al grupării „generoșilor”, care au trecut de la social-democrați la liberali, în anul 1899.

Agripina Rosetti născută Diamandy avea moșie în anul 1905 la Poenești, în județul Vaslui⁴⁵. Agripina Rosetti era soră cu Ion Diamandy, tatăl fraților Constantin și George Diamandy.

La 1905, Constantin Diamandy avea moșie la Roșiești, în fostul județ Fălciu⁴⁶, iar I. Diamandy – la Corbeasca, în fostul județ Tecuci⁴⁷. La 1921, cu prilejul realizării Reformei agrare, sunt consemnați următorii Diamandy cu proprietăți funciare mari: Constantin Diamandy, cu moșie în amintitul Roșiești, Ion Diamandy, cu moșie la Ulmeni, în județul Ilfov și Ștefania Ana Diamandy, cu moșie la Corbeasca, în fostul județ Tecuci⁴⁸.

Constantin Diamandy a fost unul dintre diplomații cei mai marcanți din primele decenii ale secolului XX⁴⁹: ministru plenipotențiar în Bulgaria, între 18 iunie 1909–1 noiembrie 1911⁵⁰, în Italia între 1 noiembrie 1911–1 octombrie 1913⁵¹, în Rusia între 1 octombrie 1913–13 ianuarie 1918⁵² și în Franța între 10 decembrie 1924–10 iunie 1930⁵³.

Fratele lui Constantin Diamandy, George (1867–1917), s-a numărat printre socialiștii „generoși”, a căror retragere din Partidul Social-Democrat (1899) înființat cu șase ani mai devreme și trecere la liberali, a provocat dispariția temporară a PSD. G. Călinescu îi consacra lui George Diamandy, în a sa *Istorie a literaturii române de la origini până în prezent*, un articol detaliat și elogios. Autor dramatic cu desăvârșire

³⁷ Arbore genealogic al familiei Isvoranu, de George D.Florescu, descendența Viișoreanu – Milcoveanu. Alți doi frați ai Elenei Milcoveanu căsătorită Stoika de Veneția de Jos, au fost colonelul Constantin Milcoveanu, socrul lui Alecu Cantacuzino și Ioan Milcoveanu, ginerele profesorului chirurg Constantin Dimitrescu Severeanu și tatăl doctorului Șerban Milcoveanu.

³⁸ Irina Gavrilă, *op. cit.*, p. 52.

³⁹ *Ibidem*, p.217.

⁴⁰ Informație de la dr. Șerban Milcoveanu.

⁴¹ *O personalitate surprinzătoare: Sorin Ullea (3 mai 1925 – 11 martie 2012)*, în SCIA, Artă plastică, serie nouă, tom 2 (46), 2012, p. 248.

⁴² Mihai Sorin Rădulescu, *Diplomație și scris: familia Diamandy*, în “Ziarul de Duminiță”, nr.7 (339), 23 februarie 2007, p.4; supl.cult. al “Ziarului Financiar”, anul IX, nr.2079, 23 februarie 2007.

⁴³ Despre familia Emandi, vezi Mihai Sorin Rădulescu, *Taina familiei Emandi* (titlul dat de mine: Familia Emandi), în „Ziarul de Duminiță”, nr. 29 (411), 25 iulie 2008, p. 4; supl. cult. al „Ziarului Financiar”, anul X, nr. 2440, 25 iulie 2008.

⁴⁴ G.Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ediția a II-a, revăzută și adăugită de Al. Piru, București, Editura Minerva, 1982, p. 657.

⁴⁵ Irina Gavrilă, *op.cit.*, p. 176.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 118.

⁴⁷ *Ibidem*, loc. cit.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 209.

⁴⁹ DANIC, fondul *Constantin Diamandi*, passim. Filofteia Rîzniș, *Arhive personale și familiale*, vol. I, *Repertoriu arhivistic*, București, Arhivele Naționale ale României, 2001, p. 70–71.

⁵⁰ Ion Mamina, *Monarhia constituțională în România. Enciclopedie politică 1866–1938*, București, 2000, p. 351.

⁵¹ *Ibidem*, p. 355.

⁵² *Ibidem*, p. 358.

⁵³ *Ibidem*, p. 353.

uitat astăzi, George Diamandy a fost un personaj al epocii sale. Din căsătoria cu Ștefania Simionescu-Râmniceanu⁵⁴ s-au născut două fiice – Georgeta și Anca (zisă Bizi) – și un fiu, Iancușor, mort tânăr. Bizi s-a căsătorit cu aviatorul Constantin (Bâzu) Cantacuzino, fiul omului politic conservator Mihail G. Cantacuzino și al Marucăi născută Rosetti-Tețcanu, recăsătorită, după moartea soțului ei într-un accident de mașină, cu George Enescu. Bâzu Cantacuzino a fost căsătorit și cu Georgeta Diamandy, iar din căsătoria cu sora ei s-a născut viitoarea scriitoare Marioana Cantacuzino, cunoscută sub pseudonimul literar „Oana Orlea”, stabilită în Franța unde a și încetat din viață. De precizat și faptul că Georgeta Diamandy a mai avut încă doi soți – pe Nicolae Stoianovici și pe Adrian Nanu, directorul Societății de Telefoane.

Diplomatul Constantin Diamandy a avut din căsătoria cu Ioana Ghika, trei copii: Marie-Jeanne (1894–1976), căsătorită cu Neculai Bastaki, inginer agronom cu studii în Belgia; Magda (1896–1981), căsătorită mai întâi cu Emil Sturdza (din ramura omului politic Vasile Sturdza) și a doua oară cu George G. Assan, fost ministru plenipotențiar; Ion, necăsătorit, mort la Rio de Janeiro. Magda și George G. Assan au locuit în frumoasa casă Assan din Piața Lahovary, care astăzi găzduiește Casa Oamenilor de Știință.

Din căsătoria lui Neculai Bastaki cu Marie-Jeanne Diamandy s-a născut un fiu, Dinu (n.1916, a încetat din viață acum câțiva ani la Paris), inginer și el, fost asistent la Politehnica din București, unicul nepot direct al lui Constantin Diamandy. Fiind în capitala Franței, în 1992, l-am vizitat de câteva ori, în micul apartament din Avenue Franklin Roosevelt, în care locuise înainte mama sa. Imi amintesc cu plăcere de ospitalitatea sa moldovenească, de un bust al lui Constantin Diamandy și de un tablou pictat de bunicul său vitreg, pictorul Pallady.

Ioana Ghika, soția diplomatului Diamandy – scoborâtoare din ramura moldovenească Ghika – Brigadier – s-a recăsătorit cu marele pictor Theodor Pallady, neavând însă copii. Constantin Diamandy a încetat din viață în 1932 la Idrici, în apropiere de Bârlad, unde avea moșie și conac.

Situată pe această linie ascendentă, Aglae Diamandy născută Manu era nepoată de frate a generalului Savel Manu⁵⁵, ministru de Război în timpul domniei lui Cuza și probabil cel mai reprezentativ membru al ramurii din Moldova a familiei fanariote Manu⁵⁶. Hatmanul Manoil Manu (1815–1886)⁵⁷ – de la care Sorin Ullea moștenise mult din fizionomia sa – a fost căsătorit cu domnița Sultana Mavrogheni⁵⁸, ceea ce face ca istoricul de artă să fi fost un scoborător direct al domnitorului Nicolae Mavrogheni (1786–1790). Mama hatmanului era născută Sutz, iar soția amintitului domn al Țării Românești era, după cum se știe, din familia Scanavi. Suntem, așadar, în plină elită a Fanarului, acel „Bizanț trecut prin multă suferință”, după cum îl numea Nicolae Iorga.

Familia Scanavi s-a numărat și ea printre neamurile de elită ale greștii postbizantine. Ei i-au aparținut, după cum se știe, soția lui Ioan Gheorghe Caradja Vodă și bunica maternă a lui Alexandru Ioan Cuza. Nicolae Scanavi, fost mare postelnic, a fost caimacam al Craiovei la începutul veacului XIX⁵⁹.

Manoil Manu – sau „Manolachi Manu”, după cum apare în *Vidomostia* de la 1829 – era în acel an „hatman, cu caftan, născut în Țarigrad, de 47 ani; locuiește în târgul Botoșanii, și la moșia Cucorăni din acest ținut, ce o are cumpărată”⁶⁰.

⁵⁴ Despre familia Simionescu-Râmniceanu, vezi Mihai Sorin Rădulescu, *La correspondance de la famille Simionescu-Râmnicéanu*, în „Analele Universității București. Istorie”, anul XLV, 1996, p. 65–83. Idem, *Memorie și strămoși*, București, Editura Albatros, 2002, p. 209–212.

⁵⁵ Desigur că Savel Manu apare în multe documente ale epocii sale. Fie menționat aici, cu titlu de exemplu, un document de la Arhivele Naționale: *Secretariatul de stat al Moldovei. Inventar arhivistic*, București, Direcția Generală a Arhivelor Statului, 1966, p. 368, document din 1856, legat de răzvrătirea unor locuitori de pe moșia Broscăuți din județul Dorohoi a vornicului Teodor Ghica. Pentru examinarea acestui caz a fost formată o comisie formată din colonelul Savel Manu, Mihalache Gherghel și din administratorul ținutului.

⁵⁶ Despre originea familiei Mano (Manu), descendentă din blănarul Manolache din Castoria, vezi N. Iorga, *Bizanț după Bizanț*, București, Editura Enciclopedică Română, 1972, p. 228. De asemenea, vezi Constantin G. Mano, *Documente din secolele al XVI-lea–XIX-lea privitoare la familia Mano*, București, 1907.

⁵⁷ Despre hatmanul Manoil Manu, vezi *Dicționarul literaturii române până la 1900*, București, Editurii Academiei, 1979, p. 552, articol de Stănuța Crețu. Aici este publicată și fotografia hatmanului Manoil Manu.

⁵⁸ Pentru genealogia familiei Mavrogheni, vezi Théodore Blancard, *Les Mavroyéni*, Paris, 1909, arborele genealogic al acestei familii. Vezi și arborele genealogic al familiei Mavrogheni, de Paul Cernovodeanu, în *Istoria românilor*, vol. VI, București, Editura Enciclopedică, 2003 (în anexă).

⁵⁹ *Documente privitoare la economia Țării Românești 1800–1850*, culese de I. Cojocaru, vol. I, doc. nr. 86, din 19 iulie 1813, p. 160–161.

⁶⁰ Alexandru V. Perietzianu – Buzău, *Vidomostie de boierii Moldovei aflați în țară la 1829 (III)*, serie nouă, 1–2/1995, p. 167, M. 71. Litera „M” se referă la ținutul Botoșanilor. Paragraful în care este menționat Manolachi Manu se intitulează „Boieri greci”.

Paharnicul Constandin Sion scria în a sa *Arhondologie a Moldovei*, în paragraful consacrat familiei Manu: „... Atuncea doamna lui Scârlat Vodă având o soră fată mare grecească, tânără numai de vr-o 40 ani, domnița Soltana negăsând din ficiorii de boeri să o eie, că era și urâtă, au dat-o lui Manolachi Manu, și l-au făcut hatman, și din câștigul hătmaniei, ș-au cumparat moșia Cucorăni”⁶¹. Hatmanul Manolache Manu era, așadar, cumnat cu soția fostului domnitor al Moldovei Scarlat Callimachi.

Fig. 4. Mormânt Gheorghe Scanavi, M-rea Pasărea, aprilie 2000. Sorin Ullea avea o strămoașă din familia Scanavi (Foto: Mihai Sorin Rădulescu).

Originea familiei Mano (sau Manu), devenită unul dintre neamurile reprezentative ale Fanarului veacului al XVIII-lea, de unde au venit apoi în Țara Românească⁶² și în Moldova⁶³, trebuie căutată în orașul Castoria din Grecia de nord. Personajul din care descindeau membrii familiei Mano din ambele Principate Dunărene era doctorul Mihail – sau Mihalache – Mano, medicul lui Grigore al II-lea Ghika, pe care se pare că l-ar fi otrăvit cu teriacă cerească⁶⁴.

Ramura descendentă din hatmanul Manolache Manu cuprindea pe „Ioan Manu, colonel de cavalerie, n. la 1844. A luat parte ca comandant în războiul din 77–78. Adjutant al M.S.Regelui, în care grad se află încă. Căsătorit cu Smaranda Crețeanu; – Rodrig Manu, al II-lea fiu al lui Emanuel, născut la 1848, căpitan în rezervă. Căsătorit cu Maria Costaforu (+ 1897) – și 2 surori. – Savel Manu, al doilea fiu al Hatm. Manolache și frate cu Manole, s-a născut la 1824. Fost general și ministru de Răsboi. – Căsătorit de 3 ori, are două fete și pe Mihai n. 1884”⁶⁵.

O coincidență semnificativă face ca Sorin Ullea să fi fost și enoriaș – ca urmare a faptului că locuia pe strada Barbu Delavrancea – al Bisericii Mavrogheni, ctitorie a strămoșului său domnesc. Familiei Mavrogheni, originară din Insula egeeană Paros⁶⁶, i s-a consacrat o carte apărută în anul 1909, de către Théodore Blancard. Neam numeros și puternic implicat în renașterea Greciei din veacul XIX, familia Mavrogheni a rămas legată și de România⁶⁷, prin căsătorii și prin proprietăți funciare. Descendența lui Sorin Ullea din Nicolae Vodă Mavrogheni reprezintă o raritate genealogică, pentru că urmași direcți ai lui Nicolae Vodă Mavrogheni, personaj excentric înconjurat de mister, existau și există foarte puțini la număr.

⁶¹ Paharnicul Constantin Sion, *Arhondologia Moldovei*, Iași, 1892, p. 229–230.

⁶² DANIC, fondul familial *Manu*, passim. Filofteia Rânziș, *op.cit.*, p. 109–110.

⁶³ Despre Scarlat Manu, tatăl hatmanului Manolache Manu, vezi *ibidem*, p. 228–229.

⁶⁴ Victor Gomoiu și farmaciștii Gh.Gomoiu și Maria V. Gomoiu, *op. cit.*, p. 262.

⁶⁵ Octav-George Lecca, *Familiiile boerești române. Istorice și genealogie*, București, 1899, p.550.

⁶⁶ Marcu Beza, *Urme românești în Răsăritul ortodox*, București, 1935, p. 153, 156–161. Virgil Căndea, Constantin Simionescu, *Prezențe culturale românești*, București, Editura Sport–Turism, 1982, fără p., la cap. despre insula Paros.

⁶⁷ Vasile Panopol, *Pe ulițele Iașului*, ediție îngrijită de Mihai Sorin Rădulescu, București, Editura Allfa, 2000, p. 114: despre Petrache Mavrogheni (Mavroyeni) și fiicele sale. De asemenea, despre casa Mavrogheni de la Iași, vezi *ibidem*, p. 120.

Urmașii unui frate ai acestui domnitor fanariot au fost foarte vizibili în principatul Moldovei și apoi în România veacului al XIX-lea. Petrache Mavrogheni a fost o figură proeminentă în viața politică și în diplomația epocii. Soția sa Olga Mavrogheni născută Catargi a fost doamnă de onoare a reginei Elisabeta, iar cele trei fiice ale lor, căsătorite în aristocrația moldo-valahă, au avut toate urmași. Petrache Mavrogheni a fost ministru plenipotențiar în câteva capitale europene: la Roma, între 25 iulie 1881–30 septembrie 1882⁶⁸ la Istanbul, între 30 septembrie 1882–28 ianuarie 1885⁶⁹ și la Viena, între 28 ianuarie 1885–8 aprilie 1887⁷⁰.

După cum se știe, doamna lui Ioan Gheorghe Caradja Vodă era o Scanavi, la fel și bunica maternă a lui Alexandru Ioan Cuza⁷¹. Un membru al aceleiași familii, Alexandru Scanavi, a fost activ în România interbelică, în calitate de secretar particular al reginei Elisabeta a Greciei, născută principesă de România. Cu toată această lume transplantată la București de pe malurile Bosforului se înrudea Sorin Ullea. Istoricii de artă avea, prin familia Luca⁷², strămoașe născute Miclescu și Canano, ceea ce face să putem stabili legături de rudenie ale sale cu Nicolae Iorga, P.P.Panaitescu și Constantin Gane. După cum se știe, N. Iorga avea o străbunică, pe linie maternă, din familia boierească moldovenească Miclescu, Catinca Miclescu căsătorită cu Ioan Arghiropol, părinții bunicului său matern⁷³.

Fig. 5. Blazonul familiei Miclescu, familie din care provenea atât o strămoașă a lui Sorin Ullea cât și mama ing.Dan Râșcanu.

O altă Catinca Miclescu a fost de această dată soția vornicului Ioan Luca, ei fiind părinții / bunicii paterni ai Elenei Luca⁷⁴, căsătorită cu hatmanul Manolache Manu, străstrăbunici, tot pe linie maternă, ai lui

⁶⁸ Ion Mamina, *op.cit.*, p. 355.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 360.

⁷⁰ *Ibidem*, p. 350.

⁷¹ Pentru că este vorba de același cerc de familii boierești moldovenești încuscrute între ele, fie amintit faptul că Alexandru Ioan Cuza avea o străbunică pe linie paternă pe nume Tudosica Râșcanu, căsătorită cu spătarul Ioniță Cuza. De asemenea, boierul răzvrătit Toderiță Râșcanu era fiul vornicului Iordache Râșcanu (+ 1828) și al soției sale Paraschiva născută Lambrino. Pe de altă parte, Alexandru Ioan Cuza era prin soția sa cumnat al lui Iordache Lambrino: Doamna Elena Cuza născută Rosetti-Solescu era soră cu Zoe Lambrino născută Rosetti-Solescu, soția lui Iordache Lambrino.

⁷² Arbore genealogic al familiei Luca, de Ștefan Cernovodeanu, pentru conformitate Șerban Flondor, fiul lui Iancu cavalier de Flondor.

⁷³ Ioan C.Filitti, *Arhiva Gheorghe Grigore Cantacuzino*, București, 1919, p. 250.

Ștefan S.Gorovei, Mihai Sorin Rădulescu, *Strămoșii cunoscuți ai lui N.Iorga*, în "Acta Moldaviae Meridionalis", VII–VIII, Vaslui, 1985–1986, p. 427–443.

Arh. Sandu Miclescu, Mihai Sorin Rădulescu, *Micleștii*, în revista „Historia”, an VII, nr. 67, iulie 2007, p. 18–24. Mihai Sorin Rădulescu, *Genealogii*, ediția a II-a, București, Editura Albatros, 2018, cap. *Completări la genealogia lui Nicolae Iorga*, p. 75–76.

⁷⁴ Arbore genealogic al familiei Luca (inedit), de Ștefan Cernovodeanu / Șerban Flondor.

Sorin Ullea. De asemenea, una dintre cele cinci surori ale lui Anastasie Panu – membru al cămăcămiei de trei a Moldovei –, Nastasia Panu, a fost căsătorită cu Costache Luca de la Cucuteni⁷⁵. Mama Nastasiei Panu, a surorilor și a fraților săi, era Elenco Miclescu, soră cu boierul revoluționar Săndulache Miclescu de la Șerbești (jud. Vaslui) și vară primară cu mitropolitul Sofronie Miclescu.

În ciuda numelui de familie comun, familia Luca a fost o familie boierească moldovenească bogată, veche și aliată cu multe alte neamuri din aristocrația acestui principat. Tatăl Elenei Manu născută Luca, vornicul Ioan Luca, locuia în 1829 la Iași⁷⁶. Cu prilejul alcătuirii aceleiași Vidomostii, tot în capitala Moldovei era consemnată existența spătarului Toma Luca⁷⁷.

Istoricul P.P. Panaitescu în a cărui bibliotecă donată Facultății de Istorie a Universității din București, am depistat un articol cu dedicația – din 1963 – a lui Sorin Ullea către medievistul venerabil care pe-atunci fusese reintegrat ca cercetător la Institutul de Istorie „N.Iorga” – istoricul P.P. Panaitescu, așadar, avea și el o străbunică născută Miclescu, pe linie maternă: mama sa Leonia Panaitescu născută Greceanu (din boierii Greceni din Moldova) era fiica doctorului Alexandru Greceanu și a soției sale Ruxandra născută Manu (tot din Moldova), fiica lui Dumitrache / Dimitrie Manu și a Profirei născută Miclescu⁷⁸.

O altă înrudire – prin familia Canano – îl lega pe Sorin Ullea de Constantin Gane, autorul *Trecutelor vieții de Doamne și Domnițe*, fiul lui Ștefan Gane și al soției sale Constanța născută Canano.

Potrivit unui arbore genealogic al familiei Canano, alcătuit de către Al. Băicoianu (în ortografia sa originală, „Băicoiano”) ⁷⁹, Smaranda, soția vornicului Ioan Luca, era fiica lui Ioniță Canano, spătar și paharnic, și a soției sale Maria Ruset fiica logofătului Nicolae Ruset. Ioniță Canano era fiul postelnicului Gheorghe Canano și al celei de-a doua sa soții, Maria Calimah (Callimachi)⁸⁰, sora domnitorului Ioan Teodor Calimah. Gheorghe Canano era fiul lui Constantin Canano, paharnic, armaș, căminar și al Tofanei născută Șeptilici, fiica logofătului Gheorghită Șeptilici. Constanța Gane născută Canano, mama scriitorului Constantin Gane, scobora dintr-o altă ramură a familiei Canano, despărțită în veacul XVIII⁸¹.

Potrivit paharnicului Constandin Sion, „KANANĂU. Moldoveni vechi, mazili, de la ținutul Botoșani, precum se dovedește și din actul moldovenilor din 8 noemvrie ... în contra grecilor, unde sunt iscăliți câțiva Cananăi maziliți. La boierie s-au rădăcit de vreo 90 ani, și fiind înstăriți s-au încuscrit cu Sturzeștii, și alte familii de cele mai puternice, au ajuns până la spătar. Iar Ioan Vodă Sturza, pe Iancu Kananău, l-au făcut postelnic, pe Grigorie de la satul Corochiești, ținutul Dorohoiului, agă, și pe Costachi, care șede în Iași, și are casele unde acum este criminalul, în ulița Păcurarilor, l-au făcut iar postelnic deși era un om foarte prost, și pe Constantin Kananău, ce șede la Dolhasca, ținutul Sucevei, l-au făcut ban, macar că era și prost, și bețiv. Iar Mihai vodă Sturza, pe doi fii a postelnicului Iancu, fără a fi în slujbi; Șerban și Iorgu, i-au făcut agi; asemenea și pe doi fii a banului Costantin”⁸².

Un urmaș spiritual al paharnicului Sion, genealogistul Octav – George Lecca, a cărui operă a fost deseori criticată, de multe ori pe nedrept, nota câteva decenii mai târziu despre aceeași familie Canano: „Originară din partea de sus a Moldovei, din județul Botoșani, această familie s-a înrudit în secolul trecut și cel actual, cu multe din principalele familii moldovene. / Un Cananău era însurat cu Ecaterina, fiica lui Ion vornicul Balș. – La 1762 era Constantin Cananău biv vel paharnic, rânduit ca baș – conacciu etc. (v. Letopiseț). Fiica sa Ecaterina se mărită cu marele paharnic Toma Balș, fiul lui Vasile și văr cu baș – boier Teodor Balș. – Astăzi sunt mai mulți descendenți dintr-înșă, printre cari: G. Canano, prefect de Constantza etc.”⁸³ ...”

⁷⁵ Vasile Panopol, *op. cit.*, p. 23.

Casa vornicului Costache Luca se găsea la Iași, pe Podul Verde colț cu strada Coroi (*ibidem*, p. 127).

⁷⁶ Alexandru V. Perietzianu – Buzău, *Vidomostie de boierii Moldovei aflați în țară la 1829 (III)*, în „Arhiva Genealogică”, serie nouă, 1–2/1995, p. 173, R. 21. La momentul alcătuirii Vidomostiei, vornicul Ioan Luca se afla „afară din oraș”.

⁷⁷ *Ibidem*, p. 174, R. 97.

⁷⁸ Mihai Sorin Rădulescu, *Genealogia unui medievist: P.P. Panaitescu*, în vol. *Fațetele istoriei. Existențe, identități, dinamici. Omagiu academicianului Ștefan Ștefănescu*, București, Editura Universității din București, 2000, p. 125–134.

⁷⁹ Alexandru Băicoianu era un strănepot direct – dar pe linie nelegitimă – a domnitorului Alexandru Ghika.

⁸⁰ Despre Maria Cananău (Canano) născută Călmașul (Calimah, Callimachi), vezi A.D. Xenopol, *Istoria și genealogia casei Callimachi*, București, 1897, p. 160–161. Aici, spița Canano diferă puțin în raport cu cea a lui Alexandru Baicoiano. La A.D. Xenopol, marele jîtnicer Gheorghe Cananău și Maria Callimachi au avut un fiu, Șerban, căsătorit cu o Stur(d)za. Aceștia din urmă au avut ca fiu pe Ioan Cananău, armaș, cu studii la Berlin (*ibidem*, p. 161).

⁸¹ Despre filiația familiei Canano, vezi și Constantin Gane, *Amărâte și vesele vieți de jupânese și cucoane*, ediția a II-a, București, Editura Fundației Culturale Gheorghe Marin Speteanu, 2006, p. 109–110, 261–262.

⁸² Paharnicul Constantin Sion, *op. cit.*, p. 129–130.

⁸³ Octav-George Lecca, *Familii boerești române. Istoric și genealogie*, București, 1899, p.506.

Mai îndepărtate înrudiri existau între Sorin Ullea și Gheorghe I. Brătianu a cărui bunică maternă era Adela născută Sturdza, căsătorită cu Alexandru Moruzi de la Pechea (jud. Galați)⁸⁴. De unele dintre aceste consangvinități, era cu siguranță conștient.

Fig. 6. Ex – libris Al.I. Cuza, castelul de la Ruginoasa. Al.I. Cuza avea o străbunică a lui Sorin Ullea.

Să spunem că au fost câteva circumstanțe poate favorizante în dosarul său de cadre. Era nepot de frate al mai-sus-menționatului Octav Ullea și nepot de văr primar al lui Lucrețiu Pătrășcanu, precum și, prin alianță, al cumnatului acestuia, avocatul și scriitorul Petre Pandrea. Tatăl lui Sorin Ullea, Traian Ullea, procuror militar, a fost șeful cenzurii pe timpul ministeriatului de Justiție al lui Lucrețiu Pătrășcanu⁸⁵. Prima soție a istoricului de artă cu care a avut un fiu, era fiica unui ofițer rus de marină, e-adevărat, din epoca lui Nicolae al II-lea. Poate că aceste conexiuni l-au ajutat pe istoricul de artă să se țină la suprafață în anii regimului trecut, în ciuda originii sale „nesănătoase”.

⁸⁴ Mihai Sorin Rădulescu, *Genealogia românească. Istorice și bibliografie*, Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2000, cap. *Cu privire la strămoșii lui Gheorghe I. Brătianu*, p. 180.

⁸⁵ Petre Pandrea, *Memoriile mandarinului valah. Jurnal 1954–1956*, ediție revăzută și adnotată de Nadia Marcu-Pandrea, București, Editura Vremea, 2011, p. 364.